

Programové prohlášení vlády

10. 7. 1919

Vážené Národní shromáždění!

Nastupujeme na místo kabinetu, jenž se zrodil z prvních potřeb revolučního převratu československého a odpovídal poměrům a potřebám doby. Nová vláda pokládá za slušno na prvním místě loyálně uznati všechny práce, jež ve výstavbě státu byly do dnešního dne vykonány. Ve všeobecném rozvratu podařilo se první vládě za součinnosti celého národa zachovati republice poměrný klid a položit základ k dílu, jež přetrvá věky.

K tomu bylo zapotřebí sebezapření, houževnatosti a především lásky k velikému ideálu národu: ke svobodě a samostatnosti. Neváhám vysloviti všem kolegům, kteří převzali na sebe břemeno první republikánské vlády, vřelý dík. Vzpomínám zejména prvního ministerského předsedy, dra Karla Kramáře, který v Paříži při mírové konferenci prokázal naší společné věci služby ceny trvalé. Budiž dále vzpomenu, že součinností jednotlivých ministerstev s Národním shromážděním podařilo se uskutečniti řadu dalekosáhlých reforem ve všech oborech veřejného života, jež tvořily součást vládního programu ze dne 9. ledna t. r.

Řada jiných zákonných reforem byla ministerstvy připravena, jež nová vláda hodlá dovésti ke zdárnému konci.

Nová vláda jest si vědoma, že po osmiměsíčním vývoji evropské i vnitřní situace přibyly k prvotním úkolům, nerozřešeným dosud, úkoly nové a další.

Zřetel nás všech, vlády, Národního shromáždění i celého československého národa, obrácen jest ke Slovensku. Po tisíciletém jařmu cizovlády spojeno bylo Slovensko se zeměmi českými, aby tím byla pro vždy zaručena a zabezpečena jeho svoboda. S tímto výsledkem světové války nespokojili se však ti, kteří Slovensko donedávna drželi v moci své nadvlády. Pod falešnými hesly a porušivše platné úmluvy, odvážili se Maďaři sáhnouti na naše Slovensko ozbrojenou rukou. Byli odraženi, dík pomoci našich spojenců a dík i jednomyslné vůli národa, pobouřeného vetřeleckým vpádem do naší země. Posíláme slova vřelých děků synům lidu, kteří se zbrani v ruce spěchali obětovati za svobodu Slovenska krev i životy.

V čele naší armády stálo obezřetné velení, jež vedlo vojsko k úspěchu. Konstatujeme to s vděčností a s projevem děků Francii. Důstojníci, jež nám Francie poslala, upevnili pásku, poutající republiku Československou k republice Francouzské. Děkujeme při této příležitosti také Itálii, která, vyzbrojivši naše dobrovolníky, položila základ naší branné moci na Slovensku.

Víme dobře, že poměry v této části Evropy jsou neustálené. Přes naši poctivou snahu, žíti v míru a dobrém poměru se všemi svými sousedy, nejsme ještě jisti a bezpečni před novými útoky. Chceme a budeme proto spoléhati na svou vlastní, připravenou a zorganizovanou obrannou sílu a moc, abychom kdykoliv mohli na obranu své svobody zasáhnouti - bude-li potřebí - i ozbrojenou rukou proti komukoliv. Národ, dlouho zotročený militarismem, tím se nevrací k soustavě militaristické; organizace nové naší branné moci odpovídati bude zásadám demokracie.

V souvislosti s opatřeními na Slovensku ukázala se nutnost, omeziti některé svobody občanské. Opatření ta jsou přechodná a budou zrušena, jakmile budou sjednány záruky, že Slovensko není více ohroženo.

V zahraniční politice pokračovati chce vláda na dráze, která dovedla národ ku státní svobodě. Budeme i dále pěstovati a prohlubovati přátelské styky se spojeneckými mocnostmi. Se svými sousedy a se všemi ostatními státy vůbec chceme udržovati dobré styky na podkladě mírumilovnosti a účinné hospodářské politiky.

Přecházejí k vnitřním úkolům, chci především říci, že vláda si přeje postupovati v naprosté součinnosti s Národním shromážděním a je přesvědčena, že touto vzájemnou součinností lze nejlépe zmociti všechny úkoly, jichž rozřešení ke zdárnému rozvoji státu jest třeba. Především jde o to, aby co možno nejrychleji bylo zlikvidováno smutné válečné dědictví, jež doposud ochromuje jak veřejnou správu, tak i všechnu činnost hospodářskou a výrobní. Zároveň však jest nám pokračovati ve výstavbě státního života na všech polích správy a zákonodárství. Především půjde o uzákonění ústavy a o provedení správní reformy, při čemž zvláštní zřetel bude nutno věnovati potřebné unifikaci zákonodárství i správy v celé republice. Vláda předloží patřičné osnovy, zejména o zřízení unifikačního úřadu v čele s ministrem. Zejména vláda bude dbáti, aby co nejrychleji mohly býti provedeny volby do Národního shromáždění.

Nadchází okamžik, kdy přikročíme k vytvoření zákonitých podmínek pro soužití a součinnost národnostních menšin. Staré tradice národa a duch nové demokracie nám úkol usnadní. Myšlenka násilí byla vždycky cizí našemu národu. Budeme se držeti zásad demokracie, která znamená rovnost před zákonem pro všechny občany státu. Naším volebním řádem obecním jsme již dokázali, že v Československé republice přichází ke stejnému právu každý občan bez rozdílu jazyka. V tomto duchu budeme pokračovati. Vedle těchto prací o nové ústavě a správě připadá nám starost o další plánovitou výživu a zásobování lidu. Nejsme dosud tak šťastni, abychom potřeby denního života uspokojiti mohli výsledky své vlastní práce na půdě a v závodech. Jsme do značné míry odkázáni na dovoz z ciziny. Vláda používá této příležitosti, aby vzdala vřelý dík Spojeným Státům americkým, které nejenom poskytly prostředky, aby potraviny z Ameriky byly k nám dováženy, nýbrž přímo velkodušným darem chrání děti našeho chudého lidu před pohromou hladu. V tom směru jsme díkem povinni také Velké Británii. Tito naši mocní spojencové nám pomohli překonati dobu pro stát i národ nejvýše kritickou.

Nedostatečná výživa lidu způsobila ve zdravotním stavu občanstva příšerné zhouby. Správa zdravotní jest si vědoma, že velmi mnoho prostředků státních bude muset býti vynaloženo k tomu, aby s největší rozhodností potírány byly následky podvýživy, zejména tuberkulóza, a aby organizace veřejných léčebných ústavů byla doplněna a vybudována. Vláda nemíní zabraňovati dovozu nezbytných předmětů, jež nemohou býti ihned doma vyrobeny, a jež jsou obyvatelstvu potřebny. Tím ovšem nebude opuštěna snaha vyrobiti doma, co vyrobiti lze. Dále nutno bude prodloužiti státní hospodářství obilnin a zreformovati kontrolu oběhu a výroby statků. Vláda chce věnovati obzvláštní péči uzavření obchodních smluv k oživení našeho národního hospodářství, válkou vysíleného, chceme využití všech zdrojů a sil, jež jsou po ruce. Budeme se snažiti, aby všechny vůči státu loyální živly připuštěny byly ku spolupráci. Jedním z předpokladů znovuvybudování jest úprava právních poměrů podniků zahraničních, jež mají své závody v území Československé republiky. Vláda ujme se tohoto úkolu, jakmile jednáním mírovým sjednány budou potřebné předpoklady. Zahraniční kapitál, který jevil ochotu pomáhati při obrození našeho národního hospodářství, získá tak základnu právní jistoty. Rovněž byly válkou těžce poškozeny naše kruhy živnostenské, neboť většina

jich byla po léta vytržena ze svých závodů. Vláda pokládá za svou povinnost, usilovně podporovati znovuvybudování jejich podniků a přizpůsobení se mimořádným poměrům poválečným.

Mnoho pozornosti a mnoho dobré i pevné vůle vyžadovati bude uvedení státního rozpočtu do rovnováhy. Ve směru finančně politickém třeba nových daňových reforem. Zásady demokracie hodláme uplatniti i v daňové politice státu tak, aby intensivněji byl postižen důchod z kapitálu proti důchodu z práce. Chystaná dávka ze jmění zbudována bude na zásadě vzestupnosti a má zvláště postihnouti bohatství nabytá ve válce. Velmi obtížný, ale také naprosto neodkladný je úkol postaviti také finance veřejnoprávních korporací (obcí, okresů atd.) na pevný základ. Úkolem tímto chce se vláda velmi vážně zabývati.

V oboru osvěty bude vláda pečovati o vývoj našeho školství a národní kultury v duchu pokroku a demokracie v pravdě republikánské. Řešení všech životních otázek doby přítomné i příští usnadněno a umožněno bude vybudováním všech složek výchovy a vzdělání národa. Vláda jest si vědoma, že náklad v tomto směru státem poskytnutý ponese nejhojnější zúročení a plodné požehnání.

S velkou odvahou zahájilo Národní shromáždění veliké dílo sociální obnovy svým záborovým zákonem z dubna t. r. Tím byla započata pozemková reforma ve slohu a duchu, jakou nemůže se honositi žádné jiné zákonodárství. Toto dílo musí býti dobudováno jak zákonnými doplňky, tak i administrativními opatřeními. Vláda bude toho dbáti, aby praktické provádění reformy vedeno bylo úmysly, z nichž se zrodil zákon. Přikročíme ihned ku zřízení Pozemkového úřadu. Zvláštní poměry na Slovensku vyžadují, aby tato pozemková reforma byla co možno nejvíce urychlena.

Vláda chce věnovati zvláštní péči znovuvybudování zemědělství válkou poškozeného, zejména se zřetelem na chov dobytka. K povznesení zemědělství přispěti chce také vybudováním autobusového a telefonního spojení zvláště v krajinách s řídkou sítí drah; snahy po zestátnění životního pojišťování chce vláda podporovati. Zájmové komory zemědělské, jež vláda míní zříditi, budou důležitým činitelem při oživení a posílení zemědělství.

Ruku v ruce se sociální přestavbou zemědělskou musí jíti i přestavba ve výrobě průmyslové. Průmysl Československé republiky je v těžké krizi, která možná nedosáhla ještě svého vrcholu. Jednou z hlavních starostí vlády musí býti, aby průmyslové podniky - zvláště také na Slovensku - dostaly se do pravidelného chodu. K tomu cíli vláda chce s veškerým úsilím podporovati podnikatelskou činnost na poli obchodní, dopravní a úvěrové politiky a zpočátku nouzovými pracemi - zvláště stavbami - napomáhati hospodářskému životu. Při tom však musíme si býti vědomi, že všechna tendence doby směřuje k novému uspořádání výrobního řádu. Dělnictvu, které v dosavadním způsobu výroby bylo pouhou pomůckou, nelze se již spokojiti s tímto postavením. Dělník, na jehož práci závisí nejen prosperita jednotlivého podniku, nýbrž i zdravý vývoj celého národního hospodářství, musí nabýti možnosti, aby spolurozhodoval o svém postavení a aby nebyl vylučován z podílu na výtěžku své práce.

Pracovní poměr bude nutno postaviti na zcela jiný základ, nežli na němž dosud spočíval. K této nové úpravě pracovního poměru hodlá vláda použiti zájmových organizací a vytvořiti k tomu cíli dělnické komory. Zákonné osnovy tyto budou předloženy Národnímu shromáždění v nejbližší době.

Vláda je přesvědčena, že nová úprava pracovního poměru uvede do pořádku výrobu dnes rozháranou.

Přes změny, jaké dozná postavení pracujícího člověka, nebude státní celek zproštěn povinnosti, aby spolupůsobil k jeho zaopatření v době, kdy pracovní schopnost jeho bude ochromena nebo vyčerpána. Proto chce vláda pokračovati na budování sociálního pojištění, pro něž reformou zákona nemocenského byly položeny silné základy.

Při vší práci sociálně politické musíme si však býti vědomi, že - opakuji - tendence doby směřuje k novému uspořádání výrobního řádu. Nelze obnovovati metody, jež ve válce ztroskotaly. V socialismu, který byl před válkou silou pouze kritickou, obsaženy jsou mocné síly konstruktivní a tvořivé. Doba na nás žádá, abychom tyto tvůrčí síly vybavili a pracovali na takové výrobní organizaci, kteráž by odpovídala ideálům pracujícího lidu a při tom zabezpečila nerušený chod výroby v přechodné době. V tomto směru chce vláda postupovati sice rozhodně, nicméně však s největší obezřetností, jsouc si vědoma, že organizace výroby jest jemný mechanism, jenž nesnese násilného nebo ukvapeného zasahování.

Po skončené anketě uhelné bude lze přikročiti ke společenskému ovládnutí těžby uhelné a rudné. Vláda předloží dále osnovu zákona o elektrisaci.

Jest ještě řada jiných věcí a prací, jež chce vláda podporovati a řešiti. Neuvádím jich výslovně, omezuje se na vytčení těch bodů, ze kterých se dá posouditi směrnice vlády, již mám čest státi v čele. Také vím velmi dobře, že nás nebudete posuzovat jen podle našich slibů, nýbrž podle vykonané práce. Smím vás ujistit, že se na pilnou a svědomitou práci všichni těšíme.

Přednesl Ministerský předseda Vlastimil Tusar